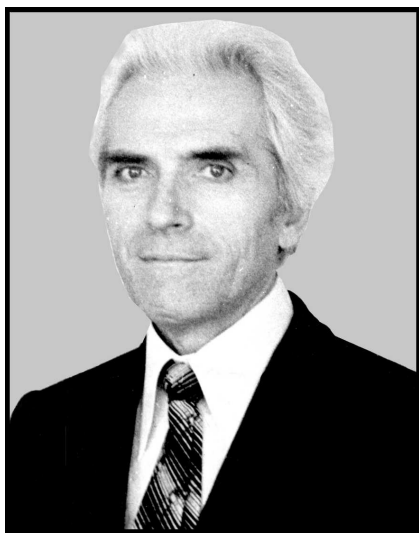

**ПАМ'ЯТІ
МИКОЛИ ГРИГОРОВИЧА НАХОДКІНА
(1925–2018)**

2 липня 2018 року на 94 році життя помер Микола Григорович Находкін – видатний український учений-фізик, академік НАН України, Заслужений діяч науки і техніки, лауреат Державних премій України в галузі науки і техніки. Все його життя було пов'язане з Київським університетом імені Тараса Шевченка.

М.Г. Находкін народився 25 січня 1925 року в с. Прохорівка неподалік від Канева в родині лікаря. Символічно, що в середині XIX століття в Прохорівці був маєток першого ректора Київського університету М.О. Максимовича.

Невдовзі після народження сина родина Находкіних переїжджає до Києва. До війни вони мешкали в Микільській Слобідці, де Микола навчався в школі. Коли почалася війна, він на власні очі бачив, як висадили в повітря мости через Дніпро, по яких ішли відступаючі частини Червоної армії. У

нього на очах висадили в повітря Старий Арсенал. Під час окупації Микола працював робітником-ковалем, навчався в річковому технікумі.

Після війни М.Г. Находкін став студентом Київського університету. Спершу він вступив на механіко-математичний факультет, але після I курсу перевівся на фізичний. Після закінчення фізичного факультету в 1950 р. вступив до аспірантури, в 1954 р. захистив кандидатську дисертацію “Исследование вторичной эмиссии некоторых металлов и полупроводников”. Науковим керівником цієї роботи був Н.Д. Моргуліс – член-кореспондент АН УРСР, засновник київської школи фізичної електроніки. В 1966 р. Микола Григорович захистив докторську дисертацію “Взаимодействие электронов и мягких рентгеновских лучей с веществом в тонком слое”. В 1973 р. його було обрано членом-кореспондентом Академії наук УРСР, а в 1990 р. – дійсним членом АН України (за спеціальністю “радіофізика”).

Вже в 1952 р. М.Г. Находкін починає працювати викладачем кафедри електроніки, очолюваної Н.Д. Моргулісом. В тому самому році на базі цієї кафедри було створено радіофізичний факультет.

В 1972 р. М.Г. Находкін організує на радіофізичному факультеті кафедру криогенної та мікроелектроніки (нині – кафедра нанофізики та наноелектроніки), яку він очолював протягом 26 років. За його ініціативою при кафедрі були відкриті дві наукові лабораторії (електронної спектроскопії і оптичної обробки інформації та теорії середовищ). У 1981 р. було відкрито філію кафедри на базі Київського виробничого об'єднання ім. С.П. Корольова, у 1989 р. – філію кафедри з високотемпературної надпровідності на базі Інституту металофізики АН УРСР.

В 1972 р. М.Г. Находкіна було обрано деканом радіофізичного факультету (з 2014 р. – факультет радіофізики, електроніки та комп'ютерних систем) Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка (нині – Київський національний університет імені Тараса Шевченка). На цій посаді він пропрацював 19 років. Як керівник він створив високоефективну команду однодумців, до якої входили, зокрема, його заступники П.С. Куц та П.В. Мельник, завідувачі кафедр Д.О. Городецький, В.В. Данилов, С.М. Левитський, В.І. Стріха, Ю.І. Чутов. З його ініціативи на радіофізичному факультеті було організовано кафедру медичної радіофізики (її очолив учень Миколи Григоровича М.К. Новоселець) та спеціальний факультет з перепідготовки кадрів у галузі функціональної електроніки та високотемпературної надпровідності. До викладання на факультеті було залучено провідних фахівців АН УРСР, зокрема, академіків В.Г. Бар'яхтара, М.С. Бродина, А.Г. Наумовця, членів-кореспондентів М.О. Кривоглаза, В.Г. Литовченка, Е.Г. Петрова, С.М. Рябченка, М.С. Соскіна, П.І. Фоміна, М.К. Шейнкмана. Стиль роботи і традиції факультету, сформовані в той час, значною мірою збереглися дотепер.

Багато сил М.Г. Находкін віддав організації навчально-науково-виробничого об'єднання “Електроніка”, метою якого була координація роботи відповідних вищих навчальних закладів, наукових інститутів та виробничих установ в царині підготовки висококваліфікованих фахівців у галузі електроніки, проведення відповідних досліджень та впровадження їхніх результатів у промисловість.

В центрі професійних інтересів Миколи Григоровича завжди перебувала наука. Блискучий експериментатор, він отримав ряд фундаментальних результатів у галузі фізичної електроніки, фізики поверхні, нанофізики. Результатом багаторічної наукової роботи Миколи Григоровича було формування очолюваної ним наукової школи з емісійної електроніки та електронної спектроскопії, яка продовжує традицію школи фізичної електроніки його вчителя Н.Д. Моргуліса. Серед його учнів 5 докторів та 29 кандидатів наук, лауреати Державних премій України в галузі науки і техніки.

В науковому доробку М.Г. Находкіна більш ніж 350 наукових праць, 41 авторське свідоцтво. За участю Миколи Григоровича та під його редакцією видано 3 монографії.

У 1970 р. М.Г. Находкін став лауреатом Державної премії УРСР у галузі науки й техніки за цикл робіт, пов'язаний з термопластичним записом інформації. В 1997 р. він удостоєний Державної премії України в галузі науки й техніки за цикл робіт із дослідження низки нових ефектів на поверхні твердого тіла, зокрема, ефекту інтерференції каналів пружного та непружного розсіяння електронів середніх енергій, використання яких дозволило розробити нові методи діагностики поверхонь.

М.Г. Находкін керував творчими колективами фізиків-науковців України, які працювали над розв'язанням проблеми “Фізико-хімічні, структурні та емісійні властивості тонких плівок і поверхні твердого тіла”. Тривалий час разом із Нобелівським лауреатом Ж.І. Алфьоровим очолював українсько-російську програму з наноелектроніки.

Багато сил та енергії М.Г. Находкін віддавав науково-організаційній діяльності. При цьому він умів мислити масштабами не окремої наукової чи освітньої установи, а країни як такої. Ще наприкінці 1950 рр. в процесі виконання науково-дослідницької теми “Катод”, керівником якої був Н.Д. Моргуліс, він об'їхав усі заводи СРСР, де вироблялися електронні лампи. Результатом виконання теми стали конкретні рекомендації, впроваджені на всіх радянських підприємствах відповідного профілю.

На початку 1960 рр. ХХ ст. М.Г. Находкін активно працював у робочій групі, результатом діяльності якої стало створення Міністерства електронної промисловості СРСР. Із цього питання члени робочої групи були прийняті М.С. Хрущовим.

М.Г. Находкін 6 років був заступником Голови науково-технічної ради Міністерства вищої та середньої спеціальної освіти УРСР, членом секції Комітету з Державних премій УРСР, головою секції та членом президії цього комітету, одним із засновників та першим президентом Українського комітету радіосоюзу (відділення URSI).

У 1990 рр. Микола Григорович був одним з ініціаторів створення та головою Національної ради з питань науки та технологій. Був членом Головної Ради ВАК Кабінету міністрів, головою та членом експертної ради ВАК України.

М.Г. Находкін був членом редколегії “Українського фізичного журналу”, входив до складу редколегії “Журнала научной и прикладной фотографии и кинематографии” (видання АН СРСР),

збірників “Квантова електроніка”, “Фізика напівпровідників і діелектриків”, “Фізична електроніка”, був у складі редколегії “Вісника Київського університету”. Він був засновником та протягом 20 років головним редактором міжвідомчого збірника “Фундаментальные основы оптической памяти и среды”.

Микола Григорович був членом Наукових рад з фізичної електроніки та голографії АН СРСР, декількох секцій АН УРСР, науковим керівником декількох міжвідомчих наукових програм та програм Міносвіти України, членом президії Відділення фізики та астрономії НАН України.

До останніх днів свого життя Микола Григорович продовжував працювати як викладач. Він умів донести до студентів найскладніший матеріал, будував навчальний процес з опорою на наукову роботу. Багатючий викладацький досвід М.Г.Находкіна втілений у трьох підручниках та двох навчальних посібниках, які користуються великою популярністю і у студентів, і у колег по роботі.

Заслуги Миколи Григоровича були відзначені орденом “Знак почета”, медалями, Почесними грамотами Президії Верховної Ради УРСР та Верховної Ради України (2002 р.), Почесною грамотою

Кабінету міністрів України (2004 р.) та відзнакою НАН України, він був повним кавалером ордену “За заслуги”. В 1995 р. Миколі Григоровичу присвоєно звання “Заслужений діяч науки і техніки”. В 1999 р. він став Заслуженим професором Київського національного університету імені Тараса Шевченка. На його честь надано ім'я малій планеті 8065 Nakhodkin=1979 FD3 (1989 р.).

Микола Григорович був надзвичайно сильною і мудрою людиною, прекрасним керівником і організатором, носієм високих моральних якостей. Він був висококультурною людиною, любив мистецтво, літературу, зокрема, поезію. Коли в Києві почалося масове знесення дореволюційної забудови, він зробив унікальну серію фотографій старих будинків, які сьогодні вже не існують.

Світла пам'ять про Миколу Григоровича Находкіна – визначного ученого, викладача, талановитого організатора науки і вищої освіти, прекрасну людину, патріота своєї Батьківщини – назавжди збережеться в серцях його рідних і близьких, численних колег і учнів, усіх, хто його знав.

*І.О. Анісімов, Л.В. Губерський, А.Г. Загородній,
В.Г. Литовченко, В.М. Локтев, М.В. Макарець,
А.Г. Наумовець, С.М. Рябченко, М.В. Стріха*